

Nøddåp

Hva er nøddåp?

1. «Nøddåp» vil si dåp som forrettes på en annen måte enn normalt, særlig fordi et barns sykdom eller andre omstendigheter står i veien for at dåpen kan eller bør foregå på vanlig måte. Dåp er i seg selv så viktig at gjennomføring av dåp har «forkjørsrett» i forhold til de vanlige regler og former.

Jesus sa til Nikodemus: «*Sannelig, sannelig, jeg sier deg: Den som ikke blir født av vann og Ånd, kan ikke komme inn i Guds rike. Det som er født av kjøtt, er kjøtt, men det som er født av Ånden, er ånd.*» (Joh 3,5f)

2. Ethvert menneske med tilstrekkelig «intensjon», dvs. med *vilje til å gjøre hva Kirken gjør* ved dåp, kan forrette dåp. Man trenger altså ikke å være prest eller diakon, munk eller nonne, for å kunne døpe. Heller ikke trenger man å være katolikk eller kristen. Selv udøpte og ikke-troende kan både gyldig og legitimt forrette nøddåp.

Dersom minst en av *foreldrene* ved nøddåp av et barn er katolikk, har som *intensjon* at barnet skal bli *katolikk* og dåpen er gyldig, regnes den som katolsk dåp (og barnet som opptatt i Den katolske kirke etter dåpen), uansett kirke-tilhørighet og ritualvalg for den som døper.

3. Den katolske kirke har et eget «kortere ritual for dåp av barn som befinner seg i dødsfare» (*Ritual for dåp av barn*, nr. 21), dvs. et nøddåpsritual, med to strukturer eller alternative rituser. *Ritusen ved nøddåp i ytterste nødstilfelle* er ment å skulle brukes når døden er umiddelbart forestående (dvs. når et barn er i ferd med å dø). *Den ordinære ritus ved nøddåp* anvendes i annen dødsfare (alvorlig sykdom), selv om man antagelig ikke står umiddelbart foran barnets bortgang. Generelt er nøddåpsritualet beregnet «til anvendelse ... i fravær av både prest og diakon» (*Ritual for dåp av barn*, nr. 157-164, overskrift). Når dødsfare truer, kan også prest og diakon om nødvendig anvende dette ritual.

Ritus ved nøddåp i ytterste nødstilfelle

(Jf. *Ritual for dåp av barn*, nr. 164)

4. Når døden er umiddelbart forestående, utelates de øvrige ritene, og det er tilstrekkelig at den forrettende øser vann over barnet, idet vedkommende sier de vanlige ord:

N., JEG DØPER DEG I FADERENS, OG SØNNENS OG DEN HELLIGE ÅNDS NAVN.

Det er å anbefale at den forrettende når det lar seg gjøre, har ett eller to vitner tilstede.

Ordinær ritus ved nøddåp

(Jf. *Ritual for dåp av barn*, nr. 157-162)

5. Når vannet er gjort klart – selv om det ikke skulle være vigslet – og foreldrene, fadderne og, dersom det lar seg gjøre, noen av de nærmeste samt venner er samlet rundt det syke barnet, begynner den forrettende (dvs. en egnet troende) de troendes forbønn i kortform:

La oss påkalle den allmektige Guds barmhjertighet for dette barn som skal motta dåpens nåde, for dets foreldre og faddere, og for alle døpte.

At du nådig ved dåpen vil innlemme dette barn i din Kirke:

℞. (alle svarer:) Vi ber deg, hør vår bønn.

At du nådig ved dåpen må skjenke det retten til å være Guds barn:

℞. Vi ber deg, hør vår bønn.

At det, begravet med Kristus ved dåpen til døden, må få del i hans oppstandelse:

℞. Vi ber deg, hør vår bønn.

At du fornyer dåpens nåde i alle som her er tilstede:

℞. Vi ber deg, hør vår bønn.

At du nådig må bevare i én tro og én kjærlighet alle Kristi disipler, de som ved dåpen er blitt ett legeme:

℞. Vi ber deg, hør vår bønn.

6. De troendes forbønn avsluttes med følgende bønn:

Gud, all livets og kjærlighetens kilde,
vår Herre Jesu Kristi Far,
du støtter foreldrene i deres omsorg,
du ser de farer som truer barna,
og du åpenbarer din kjærlige plan
for deres gjenfødelse til det evige liv.
Lytt i nåde til vår inderlige bønn:
La ikke dette barn bli holdt fast
under syndens herredømme,

men ta det i barmhjertighet opp i din Sønnns rike.

Vi ber derfor for ham (henne) som vi gir navnet **N.** [fornavn til den som døpes].

Av vann og i kraft av Den Hellige Ånds virke

skal han (hun) likedannes med din Salvede

i hans døds og oppstandelses mysterium.

Gi ham (henne) del i barnekåret,

gjør ham (henne) til din Salvedes medarving,

og la ham (henne) få glede seg

over samfunnet med deg i Kirken

sammen med din enbårne Sønn og Den Hellige Ånd,

fra evighet til evighet.

R̄. Amen.

7. Deretter kommer trosbekjennelsen. Den forrettende oppfordrer de tilstedeværende med disse ord (alternativ form, jf. nedenfor, nr. 11):

Med vår egen dåp i minne, la oss bekjenne den tro på Jesus Kristus som er Kirkens tro, og som barna døpes i.

Og deretter spør han:

Tror dere på Gud Fader, den allmektige, himmelens og jordens skaper?

R̄. Ja, jeg tror.

Tror dere på Jesus Kristus, hans enbårne Sønn, vår Herre, som ble født av Jomfru Maria, led og ble gravlagt, som stod opp fra de døde og sitter ved Faderens høyre hånd?

R̄. Ja, jeg tror.

Tror dere på Den Hellige Ånd, den hellige katolske Kirke, de helliges samfunn, syndenes forlatelse, kjødets oppstandelse og det evige liv?

R̄. Ja, jeg tror.

8. Deretter døper den forrettende barnet, idet vedkommende sier:

N., JEG DØPER DEG I FADERENS,

Den forrettende overøser barnet med vann for første gang.

OG SØNNENS

Den forrettende overøser barnet med vann for annen gang.

OG DEN HELLIGE ÅNDS NAVN.

Den forrettende overøser barnet med vann for tredje gang.

9. Ritene etter dåpen faller bort, men den dømte kan iføres dåpsdrakt, jf. nedenfor, nr. 12.

10. Feiringen avsluttes med Herrens bønn:

Fader vår, du som er i himmelen!
Helliget worde ditt navn.
Komme ditt rike.
Skje din vilje, som i himmelen så og på jorden.
Gi oss i dag vårt daglige brød.
Og forlat oss vår skyld
som vi og forlater våre skyldnere.
Og led oss ikke inn i fristelse,
men fri oss fra det onde.

Alternativer

11. Bekjennelsen av troen [jf. ovenfor, nr. 7] kan om ønskelig også skje ved fremsigelse av trosbekjennelsen:

Jeg tror på Gud Fader,
den Allmektige, himmelens og jordens skaper,
og på Jesus Kristus,
hans enbårne Sønn, vår Herre,
som ble unnfanget ved Den Hellige Ånd,
født av Jomfru Maria,
pint under Pontius Pilatus,
korsfestet, død og begravet,
som fór ned til dødsriket,
stod opp på den tredje dag fra de døde,
fór opp til himmelen,
sitter ved Gud Faders, den Allmektiges, høyre hånd,
skal derfra komme igjen for å dømme de levende og de døde.
Jeg tror på Den Hellige Ånd,
den hellige katolske Kirke,
de helliges samfunn,
syndenes forlatelse,
kjødets oppstandelse
og det evige liv.
Amen.

(Ritual for dåp av barn, nr. 159)

12. Ritene etter dåpen faller bort, men den døypte kan iføres dåpsdrakt. Den forrettende sier:

N., du er blitt en ny skapning og har kledd deg i Kristus. La dåpsdrakten være et tegn på din nye verdighet. Bevar den uplettet til det evige liv.

R̄. Amen.

(Ritual for dåp av barn, nr. 161)

13. Dersom det ikke er noen blant de tilstedeværende som er istand til å lede en bønn, kan en hvilken som helst troende døype ved å fremsi trosbekjennelsen og så øse vann over den som skal døpes, med de vanlige ord (jf. ovenfor, nr. [8]). Dog kan fremsigelsen av trosbekjennelsen også utelates om ønskelig. *(Ritual for dåp av barn, nr. 163)*

Bestemmelser om nøddåp og dåp generelt

14. Dersom et barn befinner seg i dødsfare, må det uten forsinkelse døpes. Det skjer lovlig, selv mot foreldrenes vilje. Dette gjelder endog om det handler om et lite barn av ikke-katolske foreldre. I så fall meddeles dåpen på den nedenfor fastsatte måte (nr. [24-26]). *(Ritual for dåp av barn, nr. 8,1)*

15. Ved overhengende dødsfare, og særlig hvis døden er umiddelbart forestående, kan ... ethvert menneske med tilstrekkelig intensjon forrette dåpen i fravær av både prest og diakon. Ja, i enkelte tilfeller *skal* vedkommende sågar gjøre det [jf. ovenfor, nr. 4, og nedenfor, nr. 25]. Men dersom dødsfaren ikke er overhengende, og når det lar seg gjøre, bør sakramentet meddeles av en troende og ifølge det kortere ritual [jf. ovenfor, nr. 5-13, og nedenfor, nr. 26]. Det er ønskelig at man også i dette tilfelle samler en liten menighet, eller i det minste når det lar seg gjøre, har ett eller to vitner tilstede. *(Den kristne initiasjon – generelle innledende bemerkninger, nr. 16)*

16. Siden alle legfolk jo er medlemmer av det prestelige folk, må det ligge dem på hjertet å gjøre seg, så langt de evner, kjent med den rette måten å døype på i nødstilfelle. Særlig gjelder dette for foreldre og – ut fra deres gjerning – for kateketer, jordmødre og andre som har viet seg til familie- og sosialarbeid og til sykepleie, samt for leger og annet helsepersonell. De må undervises av sogneprestene, diakonene og kateketene. Biskopene må innenfor sine bispedømmer sørge for egnet opplæringsmateriell for dem. *(Den kristne initiasjon – generelle innledende bemerkninger, nr. 17)*

17. Utenom i nødstilfelle må dåpen ikke feires i private hus ... *(Ritual for dåp av barn, nr. 12; jf. Den kanoniske lovbok, kan. 860, § 1)*

18. Medmindre biskopen har fastsatt noe annet, må dåp ikke feires på helseinstitusjoner, medmindre det skjer i et nødstilfelle eller med en annen tvingende pastoral begrunnelse. *(Den kanoniske lovbok, kan. 860, § 2; jf. Ritual for dåp av barn, nr. 13)*

19. Dåpsvannet må være naturlig og rent, for at sannheten i tegnet skal bli tydelig, og av helsemessige grunner. *(Den kristne initiasjon – generelle innledende bemerkninger, nr. 18)*

20. Bortsett fra i nødstilfelle må ikke prest eller diakon døpe med annet vann enn det som er velsignet til dette ... (*Den kristne initiasjon – generelle innledende bemerkninger*, nr. 21)

21. Foreldrene, fadderne og sognepresten må sørge for at det ikke gis et navn som kjennes fremmed for kristne ører. (*Den kanoniske lovbook*, kan. 855)

22. I Den latinske kirke meddeles dåpen ved disse ord: **JEG DØPER DEG I FADERENS OG SØNNENS OG DEN HELLIGE ÅNDS NAVN.** (*Den kristne initiasjon – generelle innledende bemerkninger*, nr. 23)

23. Det kan ut fra gjeldende rett anvendes såvel ritus med neddykking – som er særlig egnet til å symbolisere deltagelse i Kristi død og oppstandelse – som ritus med overøsing. (*Den kristne initiasjon – generelle innledende bemerkninger*, nr. 22) Nøddåpsritualet (som utgjør en del av «gjeldende rett») forutsetter at dåpen skjer ved overøsing.

24. [*Nøddåpsritual, med to rituser:*] Det kortere ritual for dåp av barn som befinner seg i dødsfare, i fravær av ordinær forrettende, har to alternative strukturer: (*Ritual for dåp av barn*, nr. 21) 1) ritus ved nøddåp i ytterste nødstilfelle (jf. nr. 25) og 2) ordinær ritus ved nøddåp (jf. nr. 26). Ritualet utgjør kapittel V i *Ritual for dåp av barn*, og dette er på norsk gitt overskriften «*Ritual for nøddåp av barn – til anvendelse i dødsfare – eller når døden er umiddelbart forestående, – i fravær av både prest og diakon*».

25. [*Ritus ved nøddåp i ytterste nødstilfelle:*] Når døden er umiddelbart forestående, dvs. når tiden er knapp fordi dødsfaren er overhengende, utelater den forrettende [jf. ovenfor, nr. 15] det øvrige, men øser vann – selv om det ikke er vigslet, men naturlig – over barnets hode og sier det vanlige formular [jf. ovenfor, nr. 22]. (*Ritual for dåp av barn*, nr. 21,1) (Selve ritusen, jf. ovenfor nr. 4.)

26. [*Ordinær ritus ved nøddåp:*] Men dersom det etter en klok vurdering finnes tilstrekkelig med tid, og etter at noen troende er samlet, anvendes – dersom en blant dem er istand til å lede en kort bønn – følgende ritus: den forrettendes formaning og den universelle forbønn i kortform, foreldrenes eller en av fadderens bekjennelse av troen og overøsing av vann med de vanlige ord. [Selve ritusen, jf. ovenfor nr. 5-13.] Men dersom de som er tilstede, er for uerfarne til dette, doper den forrettende i overensstemmelse med ritusen for anvendelse når døden er umiddelbart forestående, etter at han høyt har resitert trosbekjennelsen. (*Ritual for dåp av barn*, nr. 21,2) (Selve ritusen, jf. ovenfor, nr. 4 og 11.)

27. Dersom en av barnets foreldre av en eller annen grunn ikke kan avlegge trosbekjennelsen, f.eks. fordi vedkommende ikke er katolikk, kan vedkommende tie. Når en slik ber om dåp for barnet, kreves det bare at vedkommende sørger for, eller i det minste tillater, at barnet blir opplært i denne dåpstro. (Jf. *Ritual for dåp av barn*, nr. 5,4)

28. Når dødsfare truer, kan også prest og diakon om nødvendig anvende det kortere ritual [jf. ovenfor, nr. 4-12]. Dersom sognepresten eller en annen prest som har samme fullmakt, har hellig krisma for hånden og det er tid til det, må han etter dåpen ikke unnlate å meddele konfirmasjonen. I så fall utelates krismeringen etter dåpen. (*Ritual for dåp av barn*, nr. 22)

29. Dersom dåpen hverken er blitt forvaltet av sognepresten eller i hans nærvær, skal den forrettende ved dåpen, hvem det enn måtte være, underrette sognepresten i det sogn der dåpen er blitt forvaltet, om meddelt dåp, for at denne kan innføre dåpen i samsvar med det som er bestemt i kan. 877, § 1 [jf. nr. 30]. (*Den kanoniske lovbok*, kan. 878)

30. Stedets sogneprest der dåp blir feiret, skal med omhu og uten noen forsinkelse nedtegne i dåpsboken navnene på de døde, de faktiske forhold vedrørende den forrettende, foreldrene, fadderne foruten dersom det var noen til stede, vitnene, samt sted og dato for meddelt dåp; samtidig angir han fødselsdato og fødested. (*Den kanoniske lovbok*, kan. 877, § 1)

I dåpsboken innføres også tilslutning til egenstendig kirke ... (*Den kanoniske lovbok*, kan. 535, § 2) I Norge blir de fleste barn ved katolsk dåp tilsluttet *Den latinske kirke*, men dette bestemmes dog dels av foreldrenes (katolske) kirketilhørighet og dels av deres ønske om i hvilken kirke barnet skal døpes. For øvrig er hvilket ritual som anvendes ved dåpen, uten betydning for kirketilslutning.

Ritual når et barn som alt er døpt, bringes til kirken

(Jf. *Ritual for dåp av barn*, nr. 165-185)

31. Dersom et barn som er døpt ved nøddåp, overlever, bør det senere bringes til kirken for «at menigheten skal vite at [det] er blitt opptatt i Kirken» (*Ritual for dåp av barn*, nr. 167). Ritualet som da anvendes, omfatter «mottagelsesritus» (med spørsmål om det som i tid ligger bak og foran), «ordets gudstjeneste» (bibellesninger og homilie, de troendes forbønn), «forklarende riter» (salving etter dåpen, iføring av dåpsdrakt, overrekkelse av dåpslys) og «avslutning» (Herrens bønn, velsignelse og bortsending).

32. Ritualet når et barn som alt er døpt, bringes til kirken ... kan man også tillempe til andre behov, f.eks. dersom barna er døpt under religionsforfølgelse eller under en forbigående dissens mellom foreldrene. (*Ritual for dåp av barn*, nr. 31,3)

Ritualet ... gjelder også når et døpt barn bringes til kirken etter andre vanskeligheter (f.eks. forfølgelse, uenighet mellom foreldrene osv.) som har forhindret feiring av dåp i kirken. I disse tilfeller skal celebranten tillempe påminnelsene, lesningene og intensjonene under de troendes forbønn osv. til barnets situasjon. (*Ritual for dåp av barn*, nr. 185)